BIRKENES KOMMUNE
Postboks 115
4795 BIRKELAND

Deres ref.:	Vår ref.:		Dato:
	Sak/dok.:	08/01046-213	15.02.2021
	Ark.:	326.12	

Vedtak i navnesak 2020/454 – Katterås i Birkenes kommune

Statens kartverk har i dag gjort vedtak om skrivemåten av følgende stedsnavn i Birkenes kommune:

- ***Katterås*** (gard 143)
- ***Katterås*** (bruk 143/1)
- ***Katterås*** (bruk 143/2)
- ***Katterås*** (bruk 143/3)
- ***Katteråsåna*** (elv)
- ***Katteråskjerra*** (myr)
- ***Katteråslonane*** (tjern)
- ***Katteråsbakken*** (bakke) – Ligger **i Iveland kommune**
- ***Katteråsmyrane*** (myr) – Ligger i **Iveland kommune**

Vedtaket er gjort med hjemmel i § 7 tredje ledd i lov om stadnamn.

Bakgrunn
Navnesaken ble tatt opp av Språkrådet i samband med adressering i Birkenes kommune, jf. brev datert 04.12.2017. Navna er tenkt brukt som ledd i adressenavn, og navna hadde flere godkjente skrivemåter i offentlig bruk. Navnesaken ble reist for å fastsette rett skrivemåte for offentlig bruk.

Rettslig grunnlag
Når skrivemåten av et stedsnavn skal fastsettes for offentlig bruk, er hovedregelen at det skal tas utgangspunkt i den nedarva lokale uttalen av navnet. Skrivemåten skal følge gjeldende rettskrivingsprinsipper for norsk, jf. § 4 første ledd i loven. Skrivemåten skal være praktisk og ikke skygge for meningsinnholdet i navnet, jf. § 1 første ledd.

I *utfyllande reglar om skrivemåten av norske stadnamn* er det mer detaljerte bestemmelser om hvordan stedsnavn skal normeres.

I tillegg må det tas hensyn til normeringspraksisen i området og skrifttradisjonen for navnet saken gjelder, og hva som er registrert i Sentralt stedsnavnregister (SSR) fra før. Lokale ønsker fra dem som har uttalerett, skal også spille inn. Det skal legges særlig vekt på ønsket til eieren når saken gjelder bruksnavn, og skrivemåten som eieren ønsker, ligger innenfor regelverket.

Kartverket Agder Besøksadresse: Tordenskjoldsgate 65, Kristiansand Postadresse: Postboks 600 Sentrum, 3507 Hønefoss
Telefon: 32 11 80 00 Telefax: 32 11 85 41 E-post: post@kartverket.no Organisasjonsnummer: 971 040 238

Skrivemåten av slektsnavn skal ikke påvirke skrivemåten av stedsnavn. Vedtak som gjelder skrivemåten av stedsnavn, får heller ikke følger for skrivemåten av slektsnavn.

Uttale og skrifttradisjon
I *Norske Gaardnavne* (Oluf Rygh 1898) er gårdsnavnet skrevet *Katteraas* med uttalen /ka`tterås/ (også hørt /-ós/). Navnet er forklart som norrønt **Kattaráss*, der forleddet er ordet *kǫttr* 'katt', eller det samme ordet brukt som mannstilnavn eller om dyret røyskatt. Herredsregisteret (1944) har registrert uttalen /ka`ttərå:s/. Avledninger av navnet er ikke registrert, men navn med tilsvarende etterledd har uttalene /-å:na/, /-kjerra/, /-bakkən/ og /-my:ranə/. Bustadnavnarkivet (1958) har registrert uttalen /kat`tərå:s/ for gårdsnavnet.

Eldre skrivemåter av navnet er *Katteraas* (1595), *Katteraaß* (1601), *Kaatteraaß* (1611) og *Katteraas* (1668, 1723).

I 1838-matrikkelen er gårdsnavnet og bruksnavna skrevet *Kateraas*, mens i 1886- og 1906-matrikkelen samt matrikkelutkastet fra 1950 er gårdsnavnet og bruksnavna skrevet *Katteraas*. I dagens matrikkel er *Katterås* benyttet.

I økonomisk kartverk fra 1975 finner vi skrivemåtene *Katerås, Kateråsåna, Kateråslonane, Kateråskjerra, Kateråsmyrane* og *Kateråsbakken*. I kartserien Norge 1:50 000 er *Katteraas* brukt i førsteutgaven fra 1953, mens *Kateraas* er brukt i 1966. I perioden 1979–2000 er skrivemåtene *Katterås, Katteråsåna* og *Katteråslonane* benyttet, mens i utgaven fra 2009 er *Katerås, Kateråsåna* og *Kateråslonane* brukt.

Bygdeboka *Vegusdal Gards- og ættesoga* er skrivemåten *Katerås* brukt for gårdsnavnet. Videre står det i avsnittet namn og tyding at «[…] Etter kottr – katt, mannstilnavn. Kan også være etter (røis)-katt. «Kirsten Katerås har ei anna tyding: I eldre tider låg garden lenger nord, der åsen går over ei myr. Truleg er då namnet ei samansetting av kart (moltekart) og ås = Karterås.»»

Høringssvar og tilråding
Kartverket sendte saken til uttalelse og kunngjøring i Birkenes kommune i brev datert 28.10.2020, i tråd med § 8 i loven. I brev datert 10.12.2020 har kommunen sendt de lokale uttalelsene til Språkrådet. Kommunen opplyser at hjemmelshaverne er tilskrevet direkte sammen med boligeiere tilknyttet Kateråsveien. Videre står det at også historielaget er tilskrevet og det er lagt ut informasjon på kommunen sine nettsider. Iveland kommune skriver i e-post datert 04.01.2021 at de som delvis berørt kommune har kunngjort navnesaken på sin hjemmeside. Språkrådet har gitt sin tilråding i brev datert 28.01.2021.

Torvald Katerås Haraldseid (eier av bruk 143/2) skriver i sin e-post datert 11.11.2020 at han protesterer på endring av stedsnavnet *Katerås*, og viser til skrivemåten av slektsnavnet.

I e-post datert 16.11.2020 skriver Morten Dovland (eier av bruk 143/3) at han ønsker at navnet opprettholdes og forblir *Katerås*.

Jens Vellene skriver i e-post datert 19.11.2020 at «I Vegusdal uttalar me Katerås med dobbel T, altså Katterås.»

Rose Anette Vallesverd skriver i e-post datert 24.11.2020 at hun ønsker skrivemåten *Katerås*, og at det har vært navnet på stedet så lenge hun kan huske.

Kristen Mjåland (eier av bruk 143/1) skriver i e-post datert 30.11.2020 at det alltid har het *Katerås* med en *t*, og ønsker at det skal fortsatt skal hete det.

Else Karine Katerås Haraldseid skriver at hun ønsker å beholde skrivemåten Katerås, og viser til at dette er skrivemåten av etternavnet.

I uttalelsen fra navnevalget datert 10.12.2020 går det fram at «Navneutvalget har i 2020 uttalt seg delt i ønsket skrivemåte. Begrunnelsen for *Katerås*, er at det ser ut for å være den historiske skrivemåten, og ønsket skrivemåte fra dem. Begrunnelse for *Katterås* er at det gir uttrykk for uttalen. Navneutvalget har tidligere gått inn for forskjellige skrivemåter, ut fra vekslende forutsetninger [henvisning til historikken i oppsummeringen].» Det går videre fram av brevet fra kommunen at de stiller seg bak navneutvalgets vurderinger.

Språkrådet skriver at uttalen av navnet og navnets opphav må være avgjørende i denne saken. De tilrår skrivemåten *Katterås* for gårdsnavnet og bruksnavna, og *Katteråsåna, Katteråskjerra, Katteråslonane, Katteråsbakken* og *Katteråsmyrane* for de avleda naturnavna.

Kartverkets vurdering
Kartverket vil for ordens skyld påpeke den vesentlige forskjellen mellom slektsnavn og stedsnavn, som omfattes og reguleres av to ulike lovgivninger. Slektsnavn er regulert av lov om personnavn, og regnes som en privatsak. Lov om stadnamn regulerer skrivemåten av stedsnavn i offentlig bruk. Skrivemåten av slektsnavn påvirker således ikke skrivemåten av stedsnavn, og vedtak som gjelder skrivemåten av stedsnavn får heller ingen følger for skrivemåten av slektsnavn.

Det er skrivemåten *Katterås* som er i tråd med norske rettskrivingsprinsipper fordi uttalen er med kort -*a*, jf. § 4 første ledd i lov om stadnamn. Spørsmålet blir om en unntaksbestemmelse i lov om stadnamn § 4 andre ledd kommer til anvendelse, slik at *Katerås* kan benyttes som skrivemåte for gårdsnavnet. Bestemmelsen har følgende ordlyd: «Har skrivemåten vore lenge i bruk og er vel kjend og innarbeidd, kan ein fråvike gjeldande rettskriving og rettskrivingsprinsipp.»

Navnets meningsinnhold er ett av momentene som er nevnt i forarbeidende, Prop. 65 L (2018-2019) s. 40, og som skal vurderes ved bruk av unntaksbestemmelsen. Det skal vurderes om skrivemåten bidrar til å skjule meningsinnholdet. Derfor skal vanlige ord i språket som hovedregel skrives i samsvar med vanlig rettskriving, slik at de er gjenkjennelige. Skrivemåten *Katerås*, men en *t* hører ikke hjemme i rettskrivingen. Navnets opphav, ordet katt, tilsier en skrivemåten med dobbel konsonant. Vi er enige med Språkrådet i at uansett om bakgrunnen for navnet er et dyrenavn eller et mannstilnavn, tilsier dette en skrivemåte med dobbel konsonant.

Videre skal det vurderes om skrivemåten vil endre den lokale uttalen av navnet. Skrivemåten *Katerås* og *Katterås* vil trolig bli uttalt ulikt. I de skriftlige kildene er uttalen av dette navnet /katterås/ med kort vokal i førsteleddet. Denne uttalen opplyses også av kommunen og i én av høringsuttalensene slik det går fram av tilrådinga fra Språkrådet.

Samme sted står det også at for at en skrivemåte skal regnes for å ha vært «lenge i bruk» og «innarbeid», skal det vektleddes om skrivemåten har hatt en lang og dominerende skrifttradisjon, helst på kart og i matrikler: *Kateraas* (1868-matrikkelen), *Katteraas* (1886-matrikkelen) og *Kateraas* (folketelling 1900 og 1910). I et flertall av de historiske matriklene og utgavene av kartserien Norge 1:50 000 (jf. opplysningene ovenfor) er skrivemåten *Katterås* (Katteraas) brukt. Mens i økonomisk kartverk, 1838-matrikkelen og to utgaver av Norge 1:50 000 er *Katerås* benyttet. Selv om det er sterk lokal tilslutning til skrivemåten *Katerås*, kan ikke Kartverket se at skrivemåten *Katerås* er så dominerende at den oppfyller kriteriet «innarbeid».

Kartverket vedtar på dette grunnlag skrivemåten *Katterås* i gardsnavnet, da denne skrivemåten har lang tradisjon, representerer den nedarva uttalen og er i samsvar med norsk rettskriving og

rettskrivingsprinsipp. Samme skrivemåte blir vedtatt for bruksnavna, se eget avsnitt om bruksnavn nedenfor. For de sammensatte navna vedtak skrivemåtene *Katteråsåna, Katteråskjerra, Katteråslonane, Katteråsbakken* og *Katteråsmyrane* i samsvar med Språkrådets tilråding.

Kunngjøring
Kommunen skal sørge for at vedtaket gjøres kjent for de partene i kommunen som har klagerett etter § 12 første ledd i loven, og som ikke er adressater i dette brevet, jf. § 9 i forskrift om stadnamn.

Når vedtaket gjelder skrivemåten av bruksnavn, skal kommunen sende melding om vedtaket direkte til eierne av bruket.

Bruksnavn
Vedtak om skrivemåten av gardsnavn skal som hovedregel være retningsgivende for skrivemåten av bruksnavn som er identisk med gardsnavnet, eller der gardsnavnet inngår som en del av bruksnavnet. Men etter § 5 tredje ledd i lov om stadnamn har eieren rett til å fastsette en annen skrivemåte av navn på eget bruk enn den som følger av § 4 første ledd i loven. Forutsetningen er at han/hun kan dokumentere at skrivemåten har vært i offentlig bruk som bruksnavn (på offentlig kart, på skilt, i matrikkelen, skjøte e.l.). I så fall må eieren sende krav om det til Kartverket og legge ved slik dokumentasjon. Kartverket er formelt vedtaksorgan også for skrivemåten av bruksnavn fastsatt av eieren.

Bruk av vedtatte skrivemåter
Vi vil minne om reglene i stedsnavnloven om plikt til å bruke vedtatte skrivemåter, jf. § 11, spesielt første setning, som har denne ordlyden: «Når skrivemåten av eit stadnamn er fastsett etter denne lova og ført inn i stadnamnregisteret, skal han brukast av eige tiltak av dei som er nemnde i § 1 tredje ledd.» Det vil si organer for stat, fylkeskommune og kommune samt selskaper som det offentlige eier fullt ut.

Vi presiserer at lov om stadnamn regulerer *offentlig* bruk av stedsnavn. Privatpersoner og bedrifter som ikke er heleide av det offentlige, er derfor ikke pålagt å følge vedtatte skrivemåter.

Når det samme navnet er brukt om ulike navneobjekter på samme sted, skal skrivemåten i primærfunksjonen som hovedregel være retningsgivende for skrivemåten i de andre funksjonene. Dersom dette vedtaket blir stående uten at det blir påklagd, legger vi derfor til grunn at kommunen vedtar samme skrivemåten i ev. adressenavn og adressetilleggsnavn der navnet blir brukt.

Når det er gjort vedtak om adressenavn, adressetilleggsnavn og kretsnavn (grunn-, valg-, skolekrets og kirkesokn), skal den vedtatte skrivemåten legges inn i matrikkelen, og adressenavn i SSR vil bli oppdatert fra matrikkelen. Vedtak om adressenavn skal fortsatt sendes til bl.a. Kartverket, jf. § 9 fjerde ledd i forskrift om stadnamn.

Kartverket fører den vedtatte skrivemåten av bruksnavn i SSR, og skrivemåten hentes inn i matrikkelen derifra.

Klage
Vedtak om skrivemåten kan etter § 12 i lov om stadnamn påklages av dem som etter § 6 bokstav a til c har rett til å ta opp saker om skrivemåten av stedsnavn. Klagefristen er tre uker fra meldinga om vedtaket er kommet fram til mottaker, jf. § 9 i forskrift om stadnamn. Dersom meldinga skjer med offentlig kunngjøring, starter klagefristen fra den dagen vedtaket blir kunngjort første gang. De som har klagerett, har rett til å se saksdokumentene, som er arkivert

hos vedtaksorganet. Det er anledning til å søke om utsatt iverksetting av vedtaket til klagefristen er ute eller klagen er avgjort.

En eventuell klage skal sendes til Kartverket med kopi til kommunen. Klagen skal grunngis, og grunngivinga må behandle alle navn eller navneledd klagen gjelder.

Når man tar opp en klagesak, gjelder de samme saksbehandlingsreglene som for navnesaker ellers. Dersom vedtaket blir opprettholdt, sender Kartverket saken videre til klagenemnda for stedsnavnsaker, som er oppnevnt av Kulturdepartementet.

Med vennlig hilsen

Lars Fredrik Gyland
fylkeskartsjef

Linn Winnæss-Karlsen
saksbehandler stedsnavn

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Lenker: Lov om stadnamn
Forskrift om stadnamn
Utfyllande reglar om skrivemåten av norske stadnamn

Kopi Lars Fredrik Gyland, LD - FKK Kristiansand (LK2KRI)
Maria Ellingsen, LD - FKK Kristiansand (LK2KRI)
SPRÅKRÅDET
IVELAND KOMMUNE